

УДК 342.9:[351.74:343.34](477)

БЕЗПАЛОВА О. І.,

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,

завідувач кафедри поліцейської діяльності та

публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-2886-695X>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ІНСПЕКТОРІВ ІЗ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Розкрито особливості підготовки інспекторів з дотримання прав людини.

Розкрито основні моменти, пов'язані з функціонуванням інформаційної підсистеми обліку затриманих осіб інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

Ключові слова: права людини, поліцейські, інформаційна підсистема, CUSTODY RECORDS, підготовка поліцейських

Сучасний етап реформування органів Національної поліції характеризується тенденцією до оновлення підходів до організації діяльності поліції, створенням нових органів та підрозділів поліції. У рамках такого реформування першочергова увага приділяється створенню належних умов для забезпечення дотримання прав і свобод громадян в діяльності поліцейських, недопущення випадків насильства, першочергово з боку поліцейських, недопущення необґрунтованих звинувачень поліцейських у перевищенні наданих їм повноважень. Тобто сьогодні особливої уваги потребує вирішення питання щодо забезпечення прав і свобод тих осіб, що звернулися до відділу поліції по допомогу, тих, що безпосередньо перебувають у відділах поліції в якості затриманих осіб, а також прав поліцейських, які виконують покладені на них завдання.

До недавнього часу наявні письмові форми обліку фактів затримання осіб поліцейськими не повною мірою створювали умови для збору, накопичення, зберігання та аналізу інформації, що стосувалась контролю за дотриманням прав і свобод громадян в діяльності органів поліції, перебуванням осіб у приміщеннях поліції. Саме це і зумовило необхідність створення інформаційної підсистеми обліку затриманих осіб інформаційно-телекомунікаційної системи

«Інформаційний портал Національної поліції України» (інформаційної підсистеми «CUSTODY RECORDS»). Особливість даної системи полягає у запровадженні обов'язкового інтерв'ю під час доставлення до органу поліції, електронної фіксації всіх дій щодо затриманого (фіксація, накопичення, зберігання) та пошуку інформації про затриманих осіб, які перебувають під контролем поліції з моменту фактичного затримання.

Важливою передумовою ефективного функціонування інформаційної підсистеми «CUSTODY RECORDS» є навчання поліцейських, які будуть безпосередньо працювати з нею. Так, на базі Харківського національного університету внутрішніх справ розпочато підготовку інспекторів з дотримання прав людини, зміст якої полягає в ознайомленні поліцейських зі специфікою роботи системою «CUSTODY RECORDS» та стандартами роботи з затриманими особами. Така підготовка проводиться на базі «Навчального відділу поліції», в якому обладнано спеціальні приміщення: кімната прийому громадян; чергова частина; кімната інтерв'ю; кімната (зона) для очікування спілкування зі службовою особою, відповідальною за перебування затриманих; кімната для конфіденційного побачення з адвокатом; кімната слідчих дій; кімната затриманих. Вказані приміщення обладнані засобами відеофіксації, встановленими відповідно до міжнародних стандартів захисту прав затриманих осіб та прав працівників поліції від можливих неправдивих звинувачень у неправомірних діях. Це дозволяє під час підготовки та підвищення кваліфікації інспекторів з дотримання прав людини наочно демонструвати процедурні питання, пов'язані із фіксацією всього періоду перебування затриманої особи під контролем поліції, починаючи з моменту її фактичного затримання, та запровадженням зовнішнього незалежного контролю за процесами, що відбуваються у територіальних органах поліції.

Система навчання інспекторів з дотримання прав людини включає в себе декілька блоків:

1) теоретичний блок, який містить інформацію про призначення системи, роль і завдання інспектора з дотримання прав людини, стандарти захисту прав людини як національні, так і міжнародні, безпекові питання по відношенню до поліцейського, так і до затриманої особи, питання балансу приватності і безпеки, робота з чутливими даними, передусім це інформація медичного характеру, але також може бути особиста інформація, з приватного життя людини, яка не може бути розголошена;

2) Спеціальний блок – робота з інтерв'ю, що є важливим елементом роботи системи і відповідно навчання інспектора з дотримання прав людини. У рамках даного блоку проводиться практична робота з електронною базою, застосування всіх карток програмного забезпечення, починаючи від реєстрації затриманого, його переміщень, харчування, всіх подій, які з ним відбуваються під час перебування у підрозділі поліції, медична картка, як її правильно вводити, як правильно зберігати цю чутливу інформацію. Також розглядаються питання щодо листування і речей затриманої особи. І, звісно, практикум з інтерв'ю: як правильно проводити його, як налаштувати людину на спілкування з інспектором щодо інформації про обставини затримання, не щодо процесу вини затриманого, а саме щодо можливих порушень прав людини по відношенню до затриманої особи з боку працівників поліції;

3) спеціальні питання, які стосуються домедичної підготовки (реагування поліцейських на кризові ситуації, де потрібно діяти швидко для того, щоб врятувати життя затриманої особи, всі інші факультативні питання, які можуть бути цікавими в майбутньому інспекторам з прав людини).

Під час підготовки інспекторів з дотримання прав людини ключова увага приділяється питанням заповнення таблиць, що містяться в інформаційній підсистемі «CUSTODY RECORDS»: «Затримання»; «Очевидці затримання»; «Фотозображення»; «Опитування поліцейського»; «Опитування затриманої особи»; «Картка затриманого»; «Переміщення особи»; «Документування особи»; «Проведення медичного огляду»; «Харчування»; «Інформування РЦБВПД (Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги)». Заповнення вказаних таблиць та збереження даних, що в них внесені, є можливим завдяки тому, що комп'ютери, які знаходяться у «Навчальному відділі поліції» підключені на сервері ІПНІ по мережі ЄЦБМТ у підсистемі «CUSTODY RECORDS».

Крім цього в межах підготовки слухачі ознайомлюються з особливостями: а) здійснення дистанційного зовнішнього контролю за дотриманням прав затриманих осіб уповноваженими Управління дотримання прав людини Національної поліції України; б) електронної фіксації всіх

дій щодо затриманої особи з моменту її фактичного затримання і до поміщення в слідчий ізолятор або звільнення з під варти; в) опитування затриманої особи та поліцейського, який здійснив затримання про обставини та підстави затримання; г) процедури повідомлення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про факт затримання особи; д) інформування відповідальних осіб про завершення терміну тримання затриманої особи тощо.

За результатами навчання інспектори з дотримання прав людини матимуть змогу: а) створити єдине електронне досьє на кожну затриману особу; б) здійснити фіксацію всіх аспектів, пов'язаних із затриманням; в) забезпечити дотримання основних гарантій, які надаються затриманим особам; г) акумулювати відеофіксацію усіх дій, що мали місце в підрозділах поліції, а також інформацію з бодікамер поліцейських. З цією метою під час навчання особлива увага повинна приділятися необхідності постійного здійснення відео- та аудіофіксації дій поліцейських безпосереднього з моменту виникнення підстав для затримання особи. Така необхідність зумовлена тим, що у результаті це дозволить істотно зменшити кількість незадокументованих затримань, маніпуляцій ними, вирішити певні спірні питання та конфліктні ситуації, уникнути необґрунтованих звинувачень представників поліції у вчиненні ними неправомірних дій, а також уникнути катувань, що, на жаль, й досі мають місце в діяльності поліції.

Варто зазначити, що в освітньому процесі з особливостями функціонування інформаційної підсистеми «CUSTODY RECORDS» можуть знайомитись не лише ті поліцейські, що будуть безпосередньо працювати з вказаною підсистемою, а і слухачі курсів підвищення кваліфікації усіх категорій поліцейських, а також курсанти. Це дозволить створити передумови для своєчасного ознайомлення курсантів та слухачів із правилами роботи з інформаційною підсистемою, завданнями, для виконання яких вони функціонує, та результатами, яких можна досягти під час роботи з нею. У результаті як у курсантів, так і у слухачів курсів підвищення кваліфікації будуть завчасно сформовані уявлення та отримано необхідний комплекс знань щодо важливості дотримання прав громадян в діяльності поліції, у тому числі дотримання стандартів дотримання прав затриманих осіб.

Отримано 09.04.2021

